

Дата: 16.02.23

Клас: 5-А (2 гр.)

Укр.мова

Вч.: Харенко Ю.А.

Тема уроку: Опис тварини

Мета: ознайомити учнів із жанровими особливостями опису; удосконалювати творчі вміння створювати опис тварини в художньому стилі, мовну й мовленнєву культуру п'ятикласників; розвивати образне мислення, спостережливість, самостійність думки, виховувати любов до тварин.

Хід уроку

I. Актуалізація знань та навичок

Пригадаймо, що таке опис

Опис — це висловлення про певні ознаки, властивості предмета, особи або явища. У тексті-описі можуть бути як ознаки всього предмета, так і його частин.

До тексту-опису можна поставити загальне питання **який?**
яка? яке? які?

Зауважте!

У науковому стилі подають точні відомості про предмет (вага, колір, матеріал, розмір, форма та ін.), для опису використовують слова в прямому значенні.

У художніх описах висловлюють своє ставлення до предмета, дають йому оцінку, для цього вживають слова в переносному значенні (епітети, порівняння та ін.).

Описувати можна все: людину, тварину, предмет, явище, будівлі, місцевість тощо.

У тексті-описі може вказуватися на розмір, форму, колір, смак, запах, вік, характер, зовнішній вигляд, особливості поведінки, корисні властивості.

Для тексту-опису необхідні прикметники, порівняння.

З цією метою використовують слова: *ніби, мов, чи, як, схожий на, тощо.*

II. Мотивація навчальної діяльності.

Майже в кожного з вас є домашні улюбленці – котик, собачка чи папуга. Значення тварин для людини не можна перебільшити. Напевно, без них не було б людини. Тварин використовують як робочу худобу, від них отримують продукти живлення і сировину для промисловості, вони очищають водойми. Люди здавна приручили диких предків собаки, кішки, коня, великої рогатої худоби, кози, вівці, гусака, качки . Варто згадати і про естетичне задоволення, яке ми отримуємо від споглядання на акваріумних рибок, метеликів, птахів. Багато тварин здатні виліковувати душевні і фізичні недуги людини.

Сьогодні на уроці розитку мовлення ми працюватимемо над створенням твору-опису улюбленої вами тварини (в художньому стилі).

III. Сприйняття і засвоєння навчального матеріалу.

2. Прочитайте речення, в яких подано опис тварини.

1. Наш собака темно-рудого кольору, з білими плямами на грудях і животі.
2. Кошенятко було маленьке, пухнасте, чорного кольору з білою цяточкою на лобі.
3. Це був величезний старий орел, злинялий від сонця й негоди.
4. Сетер мав суху м'язисту шию, довгі груди, розвинуту холку.

3. Мабуть, кожен з вас, на запитання: хто із звірів найхитріший? відповідь – лисиця. Про тямковитість лисиці, про її витівки розповідається в казках, легендах, байках.

Прочитати і порівняти тексти. В якому подано науковий опис тварини, а в якому – художній? (усно)

1. В Україні, практично в усіх природних зонах, водиться *лисиця звичайна*, або руда. Тіло лисиці вкрите густою шерстю яскраво – рудого забарвлення. Через колір свого хутра ця тварина і отримала назву «лисиця» (лис – жовтуватий, рудий). Завдяки довгому пухнастому хвосту створюється враження, що тваринка ця більша, ніж насправді. Але лисиця невелика. Довжина її тіла 50-90 сантиметрів, хвоста – 40-60 сантиметрів. А важить вона усього 4-5 кілограмів. Лисиця має добрий слух і нюх, гарну пам'ять – найменші зміни в звичайній обстановці помічає одразу і виявляє необхідну обережність. Добре плаває, стрибає. Основна їжа лисиці – мишовидні гризуни (полівки, миші). За рік вона знищує їх декілька тисяч (науковий).

2. Лисиці подобається всюди — в полі, в лісі, на лузі. Переплутати її з іншою твариною неможливо. Ну, скажіть, у кого ще є така густа руда шубка і довгий пухнастий хвіст з білою цяткою на кінці? Лисиця — велика модниця. Шуб у неї дві — зимова і літня. Причому зимова — набагато тепліша: хутро у неї густіше і довше, ніж у літній. Слух у цього звіра — чудовий. Взимку лисичка уважно прислухається до різних звуків і безпомилково визначає, де під снігом сховалася миша (художній).

Які ознаки тварин можна виділити в цих текстах?

(хутро, довжина, вага, слух, нюх)

Про що ще можна говорити, описуючи тварину?

(масть, писок, очі, вуха, лапи, вуса, ніс)

4. Робота з текстом. Прочитати. Визначити тему й основну думку (усно).

Живе в нас сірий пухнастий кіт. Звати його Мурчик. У нього довгі білі вуса, сіро-зелені очі, якими він допитливо дивиться на світ. На шії в Мурчика – біленький комірець, а на лапках – такі самі шкарпеточки. Лапки має м'які, приємні, але пазурі в котика дуже гострі. Сидіти котик любить на підвіконні, а спати – у кріслі.

Пухнасту шубку на спинці іноді так хочеться погладити, але Мурчик не любить, щоб до нього торкалися. Він сам вирішує, коли й до кого підійти, умотитися на колінах і поворкотіти свою котячу пісеньку.

Яка будова тексту? (зачин, основна частина, кінцівка).

Які слова надають тексту емоційного забарвлення і виразності?

(біленький, комірець, шкарпеточки, лапки – зменшено-пестливе значення)

За допомогою чого утворюються такі слова? (за допомогою суфіксів –еньк-, -есеньк-, -очк-, -ець-)

5. У текстах художнього стилю широко використовуються синоніми, антоніми, слова в переносному значенні, порівняння.

Творчі зразки дітей, які писали твори-описи про тваринку у художньому стилі:

1) Бабуся і дідусь подарували мені маленьке цуценятко – Джеську. Я давно мріяв саме про таке цуценя.

Йому було лише три тижні, і воно тільки-но розплющило оченята, тому виглядало дуже кумедно.

Це був пудель. Невеличкий на зріст, мав сіро-голубу хвилясту шерсть, хвіст і довгі вуха – чорні і кудлаті.

Найкумеднішою була Джесьчина мордочка: маленький прохолодний шкіряний носик, схожий на кнопку, і темні оченята, що нагадували намистинки.

Сам песик був крихітний. Коли я хотів зігріти його, то носив на руках, а він ховав мордочку в мою одежу.

Коли Джеська грався чи бігав, то здавалося, що то котився вовняний клубочок.

Із задоволенням цуценя пило молочко і їло спеціальну їжу для маленьких собак.

Уже дев'ятий рік живе Джеська у нашому обійсті та охороняє наш спокій. Джеська – мій вірний друг.

2) Я дуже люблю домашніх тваринок. І ось нарешті батьки мені подарували на день народження кошенятко. Воно було маленьке, пухнасте, чорного кольору з білою цяточкою на лобі. Цяточка мала форму зірочки, тому всі почали називати кошеня Зірочкою. Кругленька мордочка з чорним носиком, блискучими очима і маленькими стоячими вушками була у мого кошеняти. Яке воно було кумедне! Товстеньке, на коротких ніжках. Щоразу, коли воно мене бачило, підбігало, терлося об ноги, ніби запрошувало погратися з ним. Кошенятко мало веселу вдачу, а тому дуже швидко стало улюбленцем родини. Найбільше Зірочка любила гратися з паперовим метеликом. Кошенятко весело підстрибувало, ставало на задні ніжки, крутило голівкою.

Я дуже люблю свою Зірочку і задоволений тим, що вона у мене є.

Пам'ятка для учнів:

1. Обираємо тему твору:

- Моя улюблена тваринка
- Тваринка, про яку я мрію
- Тваринка, яку я бачив (бачила) в зоопарку

2. Щоб скласти гарний опис, потрібно підмітити важливі ознаки тварини.

Тварину краще описувати у тому порядку, як ми її сприймаємо в цілому.

(Щонайперше ми бачимо форму, розміри, колір, потім переходимо до деталей, їх описують у певній послідовності.)

Не слід наводити усі дрібниці. Найважливіше — виділити лише істотні ознаки, якими тварина відрізняється від інших.

Описуйте тварину, а не розповідайте про її вдачу та витівки.

3. Опис тварини потребує використання відповідної лексики:

порода, масть (колір шерсті тварин) — бура, сіра, в яблуко;

тулуб (а не тіло) — маленький, великий, витягнутий;

морда (а не лице чи обличчя) — загострена, коротка, тупа, видовжена, кругла;

шерсть (а не волосся) — довга, коротка, гладенька, пухка, шорстка, м'яка,

шовковиста;

грива (в коня) — буйна;

дзьоб (а не ніс) — кольоровий, чорний;

кігті (а не нігті) — загострені, цупкі;

лапи — довгі, короткі, криві, рівні;

хвіст — довгий, короткий, куций, прямий, шаблеподібний;

вуха — довгі, висячі, настовбурчені, гострі, маленькі.

очі — чорні, карі, зелені, сірі, темні, грайливі, блискучі, злі, сумні, веселі, радісні;

вуса — довгі, короткі, тоненькі.

4. Описувати тваринку слід за планом.

План опису

- 1. Назва предмета/істоти/явища.**
- 2. Загальний вигляд (форма, колір, розмір).**
- 3. Частини/елементи, з яких складається.**
- 4. Детальний вигляд цих частин (форма, колір, розмір, матеріал, будова, текстура тощо).**
- 5. Враження.**

Домашнє завдання. Написати твір-опис тварини в художньому стилі, користуючись поданим матеріалом.